

ВІДГУК
офіційного опонента кандидата педагогічних наук,
доцента Шевченко Олени Петрівни на дисертаційну роботу
Шами Ірини Петрівни „Формування індивідуального стилю
професійної діяльності майбутніх учителів у процесі використання кейс-
технологій”, подану на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук за спеціальністю
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Стрімкі зміни у соціально-політичній та економічній сферах, реформування всіх щаблів державного устрою, кардинальні зміни в освітній політиці, що відбуваються на сучасному етапі розвитку українського суспільства, потребують модернізації й оптимізації системи професійної підготовки педагогічних кадрів, висока якість якої є запорукою подальших перетворень в освіті та наближення до європейських стандартів.

Реформування усіх ланок національної освітньої системи, створення Нової української школи зумовлюють необхідність підготовки фахівців освітньої галузі, здатних ефективно працювати у сучасних умовах, мобільних, спроможних до прояву своєї індивідуальності у професійній діяльності, готових до розв'язання різнопланових професійно-педагогічних завдань навчально-виховного процесу школи. Як відзначається у Концепції Нової української школи, сучасний освітній простір потребує нового вчителя, який зможе стати агентом змін, творчого та відповідального, який постійно працює над собою.

У цьому контексті актуальною стає потреба впровадження в освітній процес підготовки майбутніх учителів інноваційних технологій навчання, що ґрунтуються на принципах особистісно зорієнтованого, діяльнісного, компетентнісного підходів, форм і методів навчання, спрямованих на формування індивідуального стилю професійної діяльності.

Ефективним засобом удосконалення системи вищої освіти є впровадження в освітній процес активних технологій навчання, зокрема, кейс-технологій, які передбачають всебічне активне вивчення матеріалу як

під керівництвом викладача, так і в групі, оптимально поєднують теоретичні знання з уміннями самостійно орієнтуватися в ситуації, надають можливості поєднання педагогічного керівництва для формування компетентностей та індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього фахівця.

Ретельно й виважено сформульований науковий апарат дослідження, чітка логіка, структура, глибокий зміст, доказовість кожного висунутого положення свідчать про методологічну грамотність автора, роблять дисертацію оптимальною для сприйняття, а тому – цікавою й дуже пізнавальною. Об'єкт, предмет і мета, знайшли відображення в розроблених автором гіпотезі й завданнях, які сформульовані логічно і коректно.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: вперше теоретично обґрунтовано й експериментально підтверджено ефективність педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів у процесі використання кейс-технологій (за забезпечення мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх учителів до індивідуального стилю професійної діяльності на основі включення студентів до аналізу та вирішення педагогічних кейсів різного типу; використання кейсових практик для цільового спрямування змісту, форм та методів професійної підготовки майбутніх учителів на формування індивідуального стилю професійної педагогічної діяльності; розробка та використання міні-кейсів, кейсових завдань на основі трансдисциплінарного підходу та ідей випереджальної освіти; забезпечення у процесі використання кейс-технологій авторського ставлення майбутніх учителів до формування індивідуального стилю професійної діяльності); до номенклатури педагогічних кейсів уведено поняття „лонгрид-кейс”; удосконалено форми, методи й засоби процесу формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів у ЗВО; подальшого розвитку набули наукові уявлення про: сутність та структуру індивідуального стилю педагогічної діяльності; дидактичні, розвивальні можливості кейс-технологій у педагогічній освіті, сутнісні характеристики, види педагогічних кейсів як

засобу формуванні індивідуального стилю професійної діяльності студентів педагогічних спеціальностей у процесі професійної підготовки у закладах вищої освіти.

Практичне значення результатів дослідження полягає в їхній достатній готовності до впровадження в процес професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти. Розроблено: технологічні карти підготовки та проведення практичних занять з педагогічних дисциплін на основі кейс-технологій; технологічні карти та методичні рекомендації для студентів щодо організації самостійної роботи над кейсами; комплекс кейсів різного типу в межах навчальних дисциплін „Пропедевтика та інформаційні технології”, „Педагогіка” для кейсової практики, зорієнтованої на формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів; методичні рекомендації для викладачів щодо створення лонгрид-кейсів; завдання для кейс-тестингу з педагогічних дисциплін; анотована веббіографія для майбутніх учителів та викладачів педагогічних дисциплін з проблеми формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів у процесі використання кейс-технологій; комплекс діагностичних матеріалів з проблеми дослідження.

До важливих позитивних моментів дисертаційної роботи слід віднести вдалий підхід до розгляду поняття стиль [с. 31-63]. Заслуговує на увагу глибокий аналіз кластеру понятійного поля дослідження, який засвідчив змістовно-функціональні зв'язки понять “стиль”, “діяльність”, “стиль діяльності”, “індивідуальність”, “індивідуальний стиль діяльності”, “професійна діяльність” тощо. Цінним є порівняння підходів до поняття “стиль” у західній (особистісний підхід) та вітчизняній (діяльнісний підхід) психології. Вдало зроблений аналіз позицій щодо визначення сутності поняття “індивідуальний стиль професійної діяльності педагога” засвідчив варіативність наукових підходів у дослідженні означеної проблеми [с.56-57].

Слушною є авторська позиція щодо структури та функцій індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього вчителя [с.79-

87]. Структура індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів представлено єдністю інваріантного ядра (ядро стилю та “добудова”) та варіативних складників (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, особистісно-діяльнісний та рефлексивно-оцінний компоненти).

Доречним у контексті означеної проблеми є визначення провідних методологічних підходів до формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вчителів: системного, діяльнісного, синергетичного, особистісно зорієнтованого, аксіологічного, герменевтичного та компетентнісного.

Особливого значення для вітчизняної педагогічної науки набуває представлення кейс-технології як виду інтерактивних освітніх технологій, спрямованих на формування, знань, умінь, особистісних якостей на основі аналізу та вирішення реальної або змодельованої ситуації в контексті професійної діяльності, представленої у вигляді кейсу.

Варто виокремити також і обґрунтування та впровадження педагогічних умов, які визначено на підставі аналізу теоретичних засад дослідження та результатів констатувального етапу експерименту: забезпечення мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх учителів до індивідуального стилю професійної діяльності на основі включення студентів до аналізу та вирішення педагогічних кейсів різного типу; використання кейсових практик для цільового спрямування змісту, форм та методів професійної підготовки майбутніх учителів на формування індивідуального стилю професійної педагогічної діяльності; розробка та використання міні-кейсів, кейсових завдань на основі трансдисциплінарного підходу та ідей випереджальної освіти; забезпечення в процесі використання кейс-технологій авторського ставлення майбутніх учителів до формування індивідуального стилю професійної діяльності, саморозвитку та самовдосконалення [с.164-194].

Що стосується здобутих у процесі дослідження даних, то вважаємо їх вірогідними, переконливими та достовірними. Вони зафіксовані у

відповідних таблицях і діаграмах. Аналіз результатів формувального етапу експерименту дали можливість І.П.Шамі засвідчити позитивні зміни в динаміці рівнів сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів в експериментальних групах. Підтверджені за допомогою критерію Пірсона позитивні якісні й кількісні зміни є основою для загального висновку про ефективність запропонованих педагогічних умов формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів у процесі використання кейс-технологій.

Дисертаційна робота має безперечну наукову новизну й практичну значущість отриманих результатів. Автореферат повністю відображає зміст відповідних розділів дисертаційної роботи. Основні положення дисертації достатньо апробовані на міжнародних науково-практичних конференціях, а також представлені в 13 публікаціях.

Але разом з високою позитивною оцінкою ходу й результатів дослідження вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження й побажання.

1. У теоретичній частині дисертації поряд з детальним вивченням стану досліджуваної проблеми при обґрунтуванні теоретичних положень дослідження виділені ідеї й позиції науковців не завжди супроводжуються авторською оцінкою в контексті власного дослідження.

2. У практичній частині дисертаційного дослідження автором була розроблена технологічна карта проведення практичного заняття з педагогічних дисциплін на основі кейс-методу [с.195]. Одним з етапів заняття є ознайомлення з кейсом, зміст якого полягає у поясненні кейсу та знайомстві з критеріями оцінювання. На жаль, автором не прописано, за якими критеріями відбувається оцінювання роботи студентів над кейсом.

3. В авторефераті дисертації [с. 6] говориться про методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи над кейсами, при цьому дане питання недостатньо висвітлено у змісті дисертаційної роботи. Проте, недостатній рівень самостійної підготовки студентів не дасть можливості повноцінної участі у роботі з кейсом на занятті.

4. Мають місце редакційні огріхи.

Однак висловлені зауваження і побажання мають переважно рекомендаційний характер і суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Зміст роботи свідчить про те, що всі поставлені завдання дисертанткою в ході дослідження виконано. Дисертаційна робота „Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів у процесі використання кейс-технологій” є самостійним і завершеним дослідженням, що має безперечну наукову новизну та вагоме практичне значення як для педагогічної науки загалом, так і для практики професійної підготовки майбутніх учителів у вищих педагогічних навчальних закладах України, а також у системі перепідготовки та підвищення кваліфікації вчителів-практиків.

Дисертація відповідає пп. 9, 11, 12, 13 „Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно постанов Кабінету Міністрів України за № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.), що дає підстави для присудження **Шамі Ірині Петрівні** наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мовних та
гуманітарних дисциплін

Донецького національного медичного
університету (м.Краматорськ)

О. П. Шевченко

